

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

สมัยครูบาอาจารย์มันหายากนะ หาแบบสมัยหลวงปู่มันนะไม่มีครูบาอาจารย์สอนเท่านี้ มันแสวงหาเอา ถ้ามันถูกมันก็ถูกเลย แต่นี่เราฟังกันเยอะ เราฟังกันเยอะมันเป็นสัญญา ถ้าเป็นสัญญามันทำไปมันจะมีการคาดหมาย ถึงว่ามันเป็นสัญญา แต่ว่าถ้ามันปฏิบัติมันย้อนกลับมาเป็นโทษ ถ้าเป็นสัญญา เวลาเป็นสัญญาเป็นการมันหมาย มันยากขึ้น เหมือนกับเราสู้ไปหมดทุกอย่าง แต่เราไม่สามารถทำได้ ถ้าเราทำประสบการณ์ของเราไปเลย แล้วเราจะประสบของเราไป มันจะแยกแยะเข้าไปเรื่อยๆ มันจะผิดพลาดไป พอผิดพลาดขึ้นไปมันจะหาหลักการของมันเอง

ถ้าหาหลักการของมันเอง นะวิธีปฏิบัติ อันนี้ว่าวิธีปฏิบัติ มันถึงว่าเป็นปัจจัยจัดตั้ง มันจะยากไปเรื่อย...ยากไปเรื่อย...เพราะอย่างที่ว่ามันร้อยแปดวิธี ตอนนี้อยู่ที่วิธีของตัวเองเป็นวิธีที่เป็นทางลัด เป็นวิธีการเข้าไป มันไม่เห็นความมหัศจรรย์ของใจ ใจนี้มหัศจรรย์มากนะ แล้วมหัศจรรย์ของคนมันก็ไม่เหมือนกัน เวลามันสงบขึ้นมามันจะแว้งว้าง มันจะปล่อยาวว่างขนาดไหน มันจะว่างมาก แล้วเราสามารถคิดได้ ทุกคนสามารถคิดได้ คิดความแว้งว้างของตัวเองขึ้นไป นี่มันสงบเข้าไป ความแว้งว้างของใจ

แต่ถ้ามันมีอำนาจสมาธิบารมี มันจะมีอันหนึ่งมาคอยเตือนใจ ถ้าคอยเตือนใจขึ้นมา มันจะว่างขนาดไหนมันเลื่อม แล้วถ้าปฏิบัติไปมันจะเห็นเลย เห็นว่าพอมันหลุดออกไปแล้วมันก็กลับมาเจออีก กลับมาเจออีก มันไม่ขาดไป มันไม่ขาดไป ทำไม่ว่ากิเลสมันขาด ถ้ากิเลสขาดไป สมุจเทพพานมันขาดออกไปอย่างไร? ถ้ามันขาดออกไปแล้วมันจะไม่กลับมาอยู่อีกเลย มันจะหมุนออกไป เห็นไหม

มันจะยุ่งอีกก็ยุ่งแต่ว่ากิเลสที่เหนือกว่า กิเลสที่มันละเอียดกว่า มันจะยุ่งกับใจของตัวเองมาก มันจะยุ่งกับใจตนเอง เพราะตัวเองปรารถนาให้มันสูงขึ้นไป แล้วที่นี้มันจะแสดงตัว มันจะหลบตัวแล้วมันจะแสดงตัว อันนั้นเป็นการต่อสู้ของกิเลสที่มันเหนือกว่า

แต่ถ้ามันขาดไปแล้วมันจะขาดเลย ถ้าไม่ขาดไปเลยแล้วมันจะเกิดดับๆ อยู่อย่างนั้นนะ สิ่งนี้มันจะกวนใจมาก มันจะเกิดดับ

แล้วถ้ามันมีความเอะใจ มันเอะใจ มันจะเข้าใจว่า อ้อ...อันนี้ยังมีอยู่ แต่ถ้าไม่มีความเอะใจ มันก็ว่ามันพยายามหาเหตุผลเข้าข้างตัวเองไง ถ้าหาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง ตัวนี้จะเป็นความลำบาก เป็นความที่ว่ามันจะไม่ได้ผลของการประพฤติปฏิบัติ การประพฤติปฏิบัติมันถึงว่าหาครูบาอาจารย์นี้สำคัญ สำคัญมาก สำคัญตรงนี้...เข้าใจ ถ้าไม่เข้าใจมันจะเขวออกไป เขวออกไป ปฏิบัติเหนื่อย ปฏิบัติแสนยาก แต่ถ้าว่าจะไม่ได้ผลอะไรเลย มันจะได้ผลในการหลงนั้นนะ มันจะเป็นจรตนิสัย จรตนิสัยกว้างไป

คูสิ ครูบาอาจารย์ที่ผิดพลาดไป ทำไมมีคนเชื่อครูบาอาจารย์นั้นมาก นั้นนะจรตนิสัยที่สะสมอย่างนี้มันสะสมกันไป มันถึงว่ากรรมของสัตว์ไง สุดท้ายแล้วกรรมของสัตว์ สัตว์นั้นมันปฏิบัติไปแล้วมันจะตามความเห็นของตัว กรรมของสัตว์ ทิฏฐิมานะของใจ ถ้าเกิดทิฏฐิมานะของใจแล้วมันไม่ฟังนะ เป็นความมานะของตัวเอง มันจะติดอันนั้นไป ถ้าเป็นกรรมของสัตว์แล้วมันก็สุดท้ายก็จะแก้ไขได้ มันอยู่ที่กรรมของสัตว์เหมือนกัน

นี่กรรมของสัตว์ เหมือนกับเรา เราเกิดมา เห็นไหม กรรมของสัตว์ เราใช้ชีวิตของเราอย่างไร เราดูโลกเขาสิ เขาใช้ชีวิตของเขาแบบว่าเขาไม่สนใจชีวิตของเขาเนะ นี่ก็กรรมของสัตว์ เพราะอะไร? เพราะเขาไม่มีความเชื่อเลย เขาไม่มีความเชื่อ เขาไม่มีความศรัทธา เขาไม่มีความต้องการหาทางออกเลย นี่แสวงหาหาทางออก ถ้าแสวงหาทางออก มัคโค มัคคะ ทางอันเอก มรรคนีทางอันเอก ทางที่จะก้าวดำเนินไปได้ แล้วเราจะก้าวดำเนินไปอย่างไร

ทางอันเอก ว่าทางอันเอก ถ้าทางอันเอกเราก็เห็นช่องทางอันนั้น แต่ทางอันเอกของเรา เราต้องสร้างสมขึ้นมาในหัวใจของเรา ทางอันเอก เห็นไหม ศรัทธาแล้วยังต้องแสวงหา แสวงหาแล้วจะแสวงหาถูกหรือผิดยังต้องค่อยๆ พยายามแยกแยะในหัวใจ ถ้าหัวใจแยกแยะเข้าไปทางที่ถูก มันจะเป็นความถูกต้องของเรา นี่กรรมของสัตว์

สัตว์โลกมันถึงว่าเวลาเขาทำบุญกุศลกันไง อธิษฐานบารมี ขอให้พบพระพุทธศาสนา ขอให้สิ้นอาสวะขัย เห็นไหม พบพระพุทธศาสนาด้วย แล้วทำให้ถึงที่สุดของทุกข์ด้วย ที่สุดของทุกข์ที่มันทุกข์อยู่ในหัวใจ

ถ้าชีวิตเราพลิกเปลี่ยนไป ในชีวิตเด็กนี้ความทุกข์ของมันก็ทุกข์เล็กน้อย เห็นไหม แต่ความสุขของเขาเพราะอะไร? เพราะเขามีความปรารถนา เห็นผู้ใหญ่เป็นอิสระ เห็นผู้ใหญ่เป็นอิสระทำตัวเองได้ตามสบายใจ เด็กต้องการอย่างนั้น ต้องการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แล้วคิดว่าตัวเองจะเป็นอิสระไง ไม่ได้คิดว่าโตขึ้นมาแล้วจะมีความรับผิดชอบขนาดไหน เห็นไหม เขามีความปรารถนา เขามีความหวังของเขา ถ้าเขาหวังของเขา เขาพยายามรอเวลาอันนั้น นั่นนะเขาถึงได้มีความสุขของเขา แต่พอเราโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา ถ้าชีวิตเราใช้ประโยชน์เป็นประโยชน์ขึ้นมา มันจะเป็นประโยชน์กับเรา

ประโยชน์โลกก็เป็นประโยชน์ คนมีปัญญาจะเป็นคนที่เอาตัวรอดได้...หนึ่ง แล้วจะเป็นที่พึ่งอาศัยของหมู่คณะได้...หนึ่ง ถ้าตัวเองไม่มีปัญญา มันเอาตัวรอดไม่ได้ ถ้าเอาตัวรอดไม่ได้มันก็ต้องเป็นภาระของสังคม เห็นไหม เป็นภาระของทุกๆ คนไปหมดเลย ถึงว่าเป็นการสะสมของมัน เป็นคนที่มีปัญญาและไม่มีปัญญา มีปัญญาทางโลก มีปัญญาทางธรรม มีปัญญาทางธรรมมันมีปัญญาในการยับยั้งตัวเอง ยับยั้งตัวเองให้หยุดอยู่กับที่ ถ้าหยุดอยู่กับที่แล้วมันจะเห็นความเคลื่อนไหวของสรรพสิ่งต่างๆ ถ้าเราไม่หยุดอยู่กับที่ เราจะไม่เห็นความเคลื่อนไหวเลย

ชีวิตเราหมุนไป โลกก็หมุนไป ต่างคนต่างหมุนไป แต่แรงเหวี่ยงของใครจะมีอำนาจมากกว่า แรงเหวี่ยงของกรรม แรงเหวี่ยงของโลก แรงเหวี่ยงของความเห็นของเรา แล้วแรงเหวี่ยงของปัญญา นี่เวลาภาวนามยปัญญาเกิดขึ้น มันจะมีแรงเหวี่ยงมาก เหวี่ยงจนเอาหัวใจหลุดออกไปจากความเห็นต่างๆ หลุดออกไปจากโลกได้ เห็นไหม นี่แรงเหวี่ยงของใครจะมีอำนาจมากกว่า แล้วแรงเหวี่ยงของปัญญาจะเกิดขึ้นมาจากอะไร?

เกิดขึ้นมาจากใจ ใจนี้เร็วมาก สิ่งที่เร็วมากมันเคลื่อนไหวจะเร็วมากเลย เวลาเราคิดถึงเราเคยไปไหนมา เราคิดถึงนั้นนะมันจะถึงทันทีเลย ความเคลื่อนไหวเร็วกว่าแสง แสงยังเคลื่อนไหวช้ากว่าใจ แล้วใจดวงนี้เอาความสงบสะสมพลังงานของมันขึ้นมา นี่แรงเหวี่ยงมันเกิดจากตรงนี้ เกิดจากตรงที่มันเร็วที่สุด มันเคลื่อนที่ได้เร็วที่สุด แล้วมันหยุดนิ่งได้ สิ่งนี้หยุดนิ่งได้ เห็นไหม พลังงานมันเกิดเกิดตรงนี้

ถ้าพลังงานมันเกิดตรงนี้ มันขึ้นมาวิปัสสนาได้ นี่เห็นความสำคัญของตัว เห็นความสำคัญของชีวิต ใช้ชีวิตในทางที่ถูกทาง ชีวิตที่ถูกทางมันจะวนกลับมา มันจะลำบาก

ขนาดไหนมันทนเอา สิ่งที่ทนเอา เห็นใหม่ กิเลสมันจับใส่ไป ความต้องการของใจ ความต้องการของความพอใจของตัวเอง แต่มันไม่เข้าใจ ความพอใจของตัวเอง ความพอใจเฉยๆ แต่การกระทำนั้นออกไปอีกอันหนึ่ง การกระทำนั้นผิดถูกนั้นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ความทะยานอยากของตัวเองมันไม่เคยยับยั้งไม่เคยหักห้าม ถ้าไม่เคยหักห้ามสิ่งนี้ มันจะเพิ่มพลังงานมากตลอดไป จนถึงที่สุดเรากุมความคิดของตัวเองไม่ได้ กุมความต้องการของตัวเองไม่ได้

แต่ถ้าตรงนี้เรายับยั้งได้ เราจะกุมความต้องการของเรา นี่ความทะยานอยากเกิดขึ้นมาก่อน แล้วสติสัมปชัญญะมันออกไป มันจะถูกมันจะผิดมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าทำคุณงามความดี มันก็เป็นความอยากเหมือนกัน ทำไมมันใช้ถูกทางละ นี่ปัญญาควบคุมตรงนี้ ตรงที่ว่าสิ่งที่จะอะไร?

มันมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ควบคุมสิ่งนี้เข้ามา ควบคุมเข้ามาแล้วมันจะเกิดความถูกต้องขึ้นมา เป็นต้นหาความทะยานอยากแต่เป็นมรรค เป็นมรรคที่เคลื่อนไหวออกไป เป็นมรรคที่เกิดแรงเหวี่ยงจากสมาธิของเรา จากความเห็นของเรา นี่มรรคโคทางอันเอกเกิดตรงนี้ มรรคโคทางอันเอก เอกทางโลกเขา มันมีช่องทาง มันมีถนนหนทางอยู่แล้ว เราก้าวเดินไปตามนั้นมันสะดวกสบาย เห็นใหม่ ถนนนั้นบังคับให้เราไปเส้นทางถนนนั้นเลย

แต่เวลาเกิดมรรคโคในหัวใจ อย่างที่เวลานี้เวลามันเจอสิ่งที่ว่าความว่าง สิ่งของมันปล่อยวางขึ้นมา มันปล่อยวางมันปล่อยวางชั่วคราว สิ่งที่ปล่อยวางชั่วคราวมันเป็นสังขารมสังขารอันหนึ่ง สัพเพ ชัมมา อนัตตา ธรรม ความเกิดขึ้นมา ความคิดเกิดขึ้นมา ความคิดดีคิดไม่ดีเกิดขึ้นมาในหัวใจ อันนั้นเป็นธรรม สังขารเกิดขึ้นตามความเป็นจริง มันเกิดในหัวใจแล้วมันกระทบกับความคิดของตัวเอง แล้วมันมีความสะสมในหัวใจ เห็นใหม่

สังขารเกิดขึ้นเป็นความจริง สัพเพ ชัมมา อนัตตา แต่มันเป็นอนัตตา มันเกิดขึ้นตั้งอยู่ แล้วก็สลายไป อยู่อย่างนั้น แล้วเราเก็บประสบการณ์ชีวิต เราเก็บประสบการณ์ในการกระทบอันนั้นได้ผลประโยชน์อะไร? ถ้ามันได้ผลประโยชน์มันเห็นความถูกต้องแล้วพยายามทำต่อไป ถ้าเก็บประสบการณ์อันนั้นแล้วว่ามันเป็นผล มันก็ติดอยู่ตรงนั้น สัพเพ ชัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหลายมันแปรสภาพทั้งหมด มันเป็นเรื่องอาศัย เป็นเรื่องดำเนิน

นี่สัจจะ มรรคฝ่ายเหตุ มรรคฝ่ายเหตุคือมรรคฝ่ายเหตุที่ว่าเราสร้างสมขึ้นมา มรรคฝ่ายผลมันจะเกิดขึ้นมาจากเหตุนั้น จากเหตุนั้นสมควรแล้วเหตุนั้นเหมาะสม เหตุ นั้นสมควรที่ว่าเหตุนั้นต้องแก้ไขกิเลส ต้องแยกแยะกิเลส ปัญญาฟาดฟันกับกิเลสขึ้นมา จากภายใน ถึงต้องพยายามสะสมขึ้นมาสิ่งนี้ เราฟังขึ้นมาเป็นคติ คติแล้วพยายามจับต้อง ได้

...เป็นเหมือนกัน ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติไปแล้วมีความหลงไปนี้ มันเคยผิดพลาดไป มันจะเป็นครูสอนนะ เวลามันถูกทางขึ้นมาแล้วนี่จะไม่ไปสิ่งใดเลย จะต้องการพยายาม ทำอยู่สิ่งนี้ กับแยกแยะอยู่สิ่งนี้ให้มันถูกต้องตามสิ่งนี้ พอแยกแยะเข้าไปบ่อยครั้งเข้า... บ่อยครั้งเข้า...มันต้องถึงจุดหนึ่ง

ทุกอย่างมันไม่มีการคงที่หรอก สรรพสิ่งในโลกนี้มันเป็นอนิจจังทั้งหมด แต่เป็น อนิจจังสืบต่อ อย่างกิเลสนี้ ความพอใจนี้ ความต้องการมันต้องการสิ่งใด มันเกิดขึ้น มาแล้วมันก็มีความปรารถนามีความต้องการอย่างนั้น แล้วถ้ามันสมความปรารถนา มันก็ ต้องการซ้ำซ้อนๆ เข้าไป มันสมประโยชน์ของเขาแล้วเขาก็จางตัวออกไป แล้วเขาก็ เกิดขึ้นใหม่ในหัวใจ มันเป็นสิ่งที่เป็นอนิจจังทั้งหมด ความคิดนี้เป็นอนิจจังทั้งหมด แต่ อนิจจังที่มันสืบต่อ มันถึงสะสมจนเป็นภพเป็นชาติไป สะสมขึ้นไปจนเป็นภวาสวะไป สะสมขึ้นมาจนเป็นจริตนิสัย

สะสม เห็นไหม มันสะสมแต่มันไม่แยกแยะออกมา วิปัสสนาเข้าไปแยกแยะสิ่งนี้ เห็นความแตกสลายของมันไป เห็นความไม่จริงของมันไป อ้อ นี่มันโกหก สิ่งที่เกิดขึ้น มันโกหกเรา โกหกเราแล้วทำไมเราเชื่อเราเอง นี่ความคิดเกิดขึ้นแล้ว ตนเองรักตนเอง มาก ทุกคนรักตนเองมาก แล้วความคิดเกิดขึ้นมาเป็นว่าความคิดของตัวเองถูกต้อง แล้ว จะเชื่อตนเองมากเพราะเรารักตนเอง แต่ไม่คิดเลยความคิดของเรา มันก็เป็นอนิจจัง ความคิดของเรา มันเป็นที่จริตนิสัย ความชอบความเป็นจริตนิสัยที่ชอบสิ่งใด มันจะ สงวนสิ่งนั้น ถ้าจริตนิสัยมันไม่ชอบนะ เขาเอามาให้ก็ไม่สมปรารถนา แล้วสิ่งนั้นมัน แปรสภาพไป มันพลัดพรากจากเราไป เราก็ไม่ค่อยเดือดร้อนเท่าไร สิ่งใดที่เราชอบ สิ่ง ใดที่เราสงวนรักษา สิ่งใดพลัดพรากจากเราไปนี้ เราจะมีความทุกข์ใจกับสิ่งนั้นมาก

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ชอบ สิ่งที่รัก สิ่งที่สงวนที่สุดคือเรา คือตัวตนของเรา ถ้าเราสงวนตัวตนของเรา เราจะทำลายตัวตนของเราได้ไหม? มันจะสงวนแล้วมันจะไม่กล้าทำนะ สรรพสิ่งในโลกนี้ ของที่เป็นวัตถุเราทำลายไปแล้วมันต้องบอบสลาย มันต้องแหลกกลายเป็น

แต่หัวใจนี้แปลก ยิ่งทำลายขนาดไหน มันยิ่งงามสง่าขึ้นมา ยิ่งทำลายขึ้นไป เพราะมันเป็นนามธรรม มันเหมือนกับสิ่งที่ว่ามันทำลายไปแล้วมันสร้างขึ้นใหม่ไม่ได้ ความคิดมันเกิดขึ้นใหม่ไม่ได้ ทำลายความคิดของเก่า ทำลายความเห็นของตัวเองที่ความเห็นผิดนั้น ทำลายเหตุอัน...จะทำลายได้มันต้องมีวิปัสสนา มันต้องจับต้องสิ่งนี้ได้ แล้วทำลายความคิดของเรา ความคิดที่มันเกิดกับเรานี้ละ เรายิ่งทำลายขนาดไหน มันยิ่งละเอียดอ่อนเข้าไป ยิ่งกระจ่างแจ้งขึ้นไป มันยิ่งสะอาดบริสุทธิ์เข้าไป ยิ่งทำลาย เห็นใหม่ ทำลายสิ่งต่างๆ ทำลายแล้ว ทำลายแล้วมันเสียหายไป แต่ทำลายความคิดทำลายหัวใจของตัว ยิ่งทำลายยิ่งสง่างาม ถึงจุดหนึ่งแล้วทำลายจนหมดออกไปจากใจ จนเป็นอริยบุคคลขึ้นมา

อริยบุคคลเป็นที่ใจนะ ร่างกายนี้เป็นร่างกายที่ต้องการอาศัยไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหาหมอชิวก เห็นใหม่ หมอชิวกโกมารทัจจ์เป็นหมอประจำองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พยายามพุงธาตุขันธไป พุงธาตุขันธไปเพื่อเป็นประโยชน์ ถ้าเป็นประโยชน์แล้วมันจะเป็นประโยชน์กับสัตว์โลก ถ้าไม่เป็นประโยชน์ความเห็นนั้นต้องมารักษาธาตุขันธ เห็นใหม่ จะเป็นประโยชน์กับเขาไหม? รักษาธาตุขันธเพื่อประโยชน์ของคนอื่นไป

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าใจมันสะอาดใจมันบริสุทธิ์แล้ว เราก็ทรงอยู่ในร่างกายนี้ แล้วเราใช้ร่างกายนี้ไป จนถึงจุดหนึ่งแล้วมันต้องไป ต้องไปนี่มันก็เป็นว่าหมดโอกาสของโลกเขา ตั้งแต่วันที่กิเลสดับไปจากหัวใจแล้ว จะไม่มีสิ่งใดเข้าไปกวนใจดวงนั้นเลย ใจดวงนั้นจะสะอาดจะบริสุทธิ์ เพราะในการวิปัสสนา ในการที่ว่าคบธรรม

ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา เห็นใหม่ ผู้พระไตรปิฎกนี้เป็นธรรมและวินัยที่พระพุทธเจ้าวางไว้ เราศึกษาสิ่งนี้ ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราภูษณาการมา เรายืมธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาศึกษา แล้วพยายามปฏิบัติขึ้นมา ปฏิบัติขึ้นไป เรายึดไม่ได้ ถ้าเรายึดว่าอันนี้เป็นธรรมนะ เทียบเคียงกิเลสมัน

จะเข้าข้างตัวเอง เทียบเคียงที่ว่าเหมือนตรงนั้นเหมือนตรงนี้ เหมือนกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเหมือน เห็นใหม่ มันก็ไม่ใช่เป็นความจริง มันไม่ใช่เหมือน มันเป็นความจริง มันรู้สัจจะความจริงเหมือนกัน

แบบพระสารีบุตร เห็นใหม่ พระสารีบุตรแต่เดิมเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก สุดท้ายแล้วบอกเลยว่า ไม่เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย เพราะอะไร? เพราะใจนั้นเข้าไปสัมผัสเอง จนพระเขาติเตียนไปฟ้ององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกพระสารีบุตรมาถามว่า “เป็นอย่างนั้นจริงหรือ” พระสารีบุตรบอก “แต่เดิมเชื่อมาก ศรัทธาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า...”

คบกรรมไป พยายามศึกษาธรรมวินัยในพระไตรปิฎกแล้วพยายามทำให้ได้ พยายามทำให้ได้ จนถึงที่สุดแล้วสิ่งที่ว่าในพระไตรปิฎกนั้นเป็นสิ่งที่ขี้มมา เป็นสิ่งที่ว่าเราศึกษาใคร่ครวญมา แต่สัจจะความจริงขึ้นมา มันรู้ขึ้นมาในใจ มันเหมือนกัน มันเหมือนกัน รู้ตามความเป็นจริง ไม่เชื่ออันนั้น เชื่อสัจจะความจริงของตัวเอง

อริยสัจ ใจกระทบ เรารู้สึกขึ้นมาในหัวใจ เราคิดอะไรขึ้นมา มันจะฝังลงที่ใจ ความคิดของเราเป็นของเราใช่ไหม? ถ้าความคิดของเราเนี่ย ความเห็นของใจมันเกิดขึ้นมาจากใจ มันเป็นความเห็นของมัน ความเห็นของมันอยู่กับตัวมันเอง แต่ตอนนี้มันโดนกิเลสปกคลุมอยู่ ความเห็นอันนี้ถึงเป็นความเห็นที่หลอกลวง เห็นใหม่ ทำถึงที่สุดแล้ว ความเห็นอันนี้มันจะถูกต้อง ความเห็นอันนี้มันจะเป็นความจริงขึ้นมา แล้วมันขยับตัวขนาดไหน จิตมันเสวยอารมณ์ เวลาเราไม่คิดความคิดมันไม่มี เวลามันจะคิดขึ้นมา ความคิดมันจรมา

นี่ก็เหมือนกัน ใจมันสักแต่ว่าใจ เวลามันจะมีความคิดขึ้นมา มันจะรู้ตัวตลอด นี่สติสมบูรณ์สมบูรณ์ตรงนี้ สมบูรณ์ตรงที่ว่าจิตมันจะเคลื่อนออกไปนี่ มันจะมีสติสัมปชัญญะออกไป เว้นไว้แต่สัญชาตญาณ เห็นใหม่ ไม่ได้คิด ปล่อยให้ไปตามสัญชาตญาณของมัน อันนั้นมันก็เป็นความเห็นของโลกไป ความเห็นของโลกคือการเดินไปจะหกล้มหกลูกขึ้นมา มันเป็นธรรมชาติของมัน มันเป็นที่ว่ามันเป็นสัญชาตญาณออกไปเฉยๆ ไม่ได้มีความคิดอะไรต่างๆ ขึ้นมา

ถ้ามีความคิดขึ้นมาที่มันเสวยอารมณ์ มันถึงไม่มีทุกข์ใจ ไม่มีทุกข์เพราะมันมีสติสัมปชัญญะ มันรู้ตัวมันเองว่าสิ่งนั้นเป็นเรื่องของโลกเขา สิ่งนี้เป็นสิ่งที่อาศัย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่าเกิดดับ เราเข้าใจสิ่งนี้แล้ววางสิ่งนี้ตามความเป็นจริง แล้วเราจะไปยุ่งกับเขาสิ่งใด แต่มันมีอยู่ มีอยู่เพื่ออาศัยเพื่อใช้ไป นี่ใจมันสะอาด ใจเท่านั้นเป็นที่พ้นออกไป ใจเท่านั้นที่เสวยภพ ใจเท่านั้นถึงสำคัญในหัวใจของเรา แล้วมันทุกข์มันก็ทุกข์เพราะใจเท่านั้น ร่างกายนี้มันก็สักแต่ว่าอาศัยไปเท่านั้นหรือ มันจะมีความเย็นร้อนอ่อนแข็ง มันมีความไม่พอใจนั้นเป็นส่วนปลีกย่อย แต่ความทุกข์อันมั่นคงความทุกข์ในใจนี้สำคัญมาก มันจะอยู่ในหัวใจนั้น ถ้าชำระสิ่งนั้นได้

ถึงว่าเราเกิดเป็นมนุษย์ แล้วเราใช้ชีวิตของเราสมควรแก่กรรม แล้วสมควรแก่กรรมเพราะอะไร? เพราะว่ามันอยู่ที่อำนาจวาสนา เราทำถึงที่สุดขนาดไหน ได้ขนาดไหน มันก็เป็นประโยชน์กับเราขนาดนั้น ถ้ามันทำที่สุดไม่ได้ เราก็ต้องพยายามของเราสะสม...เพื่อให้มันสะสมของเราต่อไปข้างหน้า ให้มันพ้นออกไปจากทุกข์ได้ ไม่ต้องเวียนตายเวียนเกิด เหมือนกับคนมีสมบัติ ทุกคนปรารถนามีสมบัติมาก ถ้าเราไม่มีสมบัติเห็นไหม สมบัติเราน้อยเราก็ต้องสะสมของเราไป

นี่เหมือนกัน อริยทรัพย์ ทรัพย์ภายใน ทรัพย์ของใจ ใจนี้เสวยสิ่งบุญกุศลเป็นอาหาร ทรัพย์ของโลกเขาก็เป็นของโลกเขา เราสะสมทรัพย์อันนี้ไป จิตนิสัยของคน ปัญญาของคน นี่ทรัพย์ภายในทั้งหมดเลย แล้วเวลาออกมาเป็นคนที่มีปัญญา เป็นคนที่ประกอบกิจการงานต่างๆ แล้วประสบความสำเร็จ นี่ทรัพย์ภายใน เห็นไหม มันควรสะสม เราไม่ถึงที่สุดเราก็สะสมทรัพย์ภายในของเรา ให้พยายามก้าวเดินของเราให้เจริญขึ้นมา เป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น เราถึงเป็นคนที่ว่าเป็นคนที่มีปัญญาเอาตัวรอดของเราได้ ทุกข์ในหัวใจนี้ไม่ต้องบอกกัน แล้วสุขในหัวใจก็ไม่ต้องบอกกัน ถึงที่สุดได้ในการประพฤติปฏิบัตินี้ เอวัง